

משך חכמה

פרשת פנחס, פסקא נה - ס

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ד - מו טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

[נה]

**(כט, יב) וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי מִקָּרָא קִדְשׁ יְהִיָּה לְכֶם
כָּל מִלְאכְתְּ עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ וְחַגְתֶּם חַג לַה' שְׁבַעַת יָמִים:**

מדוע לא כתוב בסוכות החדש הזה, וביום כיפור כתוב הזה, וכן בפרשת אמור

בסוכות כתוב הזה

**(כט, יב) ובחמשה עשר יום לחודש השביעי. לא כתב הזה כמו
באמור (ויקרא כג, לד)¹. נראה, דמרמז לדין המבואר ברמב"ם**

דהנה לפני כן כתוב ראש השנה ויום כיפור בחודש הזה, אבל יתכן שסוכות לא יהיה בתאריך של החודש הזה, שאם יבואו עדים לאחר יום כיפור, ויקדשוהו מיום שלושים, נמצא שחמשה עשר בתשרי שהוא חג הסוכות, יהיה לפי החודש החדש בתאריך של ארבעה עשר בחודש שמנו עד עכשיו, אם כן אין זה אותו החודש שהיה בו ראש השנה ויום כיפור, לכן לא כתוב הזה על חג הסוכות.

ואם תאמר, אם כן מדוע על יום כיפור כתוב כאן (פסוק ז) "וּבַעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה", והרי יתכן שיבואו עדים לפני יום כיפור, ולא יהיה אותו החודש שהיה ראש השנה, דלפי מנין של החודש שאלול מעובר, הרי שיום העשירי הוא יום אחד עשר לפי המנין שמונין מיום שלושים.

אבל באמת יש כאן דבר נפלא מאוד, דהנה יש להקשות טובא על מה שכתב הרמב"ם (שם) שאם באו עדים לפני חצי חודש תשרי מקבלים אותם כדי לתקן המועדות, והרי תקנה זו היא קלקלה גדולה, שהרי קידוש החודש הוא לא מכאן ולהבא אלא למפרע, ובשלמא ראש השנה נהגו שני ימים, אבל יום כיפור נהגו יום אחד לפי התאריך האחר, ואם נקדש את החודש לאחר יום כיפור, נקלקל לכולם את יום הכיפור, דנמצא שלא התענו כלל ביום כיפור, ה' ירחם, ואיך נבוא במזיד לקלקל את יום כיפור, בודאי ראוי להניח את החודש כמו שהוא, שהרי על פי תורה כח ביד בית דין לקדש או שלא לקדש. ואם הרמב"ם היה כותב, שאם באו כמה ימים בתשרי מקדשין, הוי אמינא דהכונה שבאו לפני יום כיפור, אבל כיון שדקדק הרמב"ם וכתב "אבל אם באו העדים בניסן ותשרי קודם חצי חודש מקבלין עדותן", מוכח, שאפילו באו לאחר יום כיפורים מקדשין למפרע. והוא פלא גדול מאוד.

אבל הביאור בזה ביאר רבינו באור שמח (שם, הלכה יא) דמבואר בירושלמי ובש"ס דילן שבמקום שלא היו השלוחין מגיעים, לא היו עושים שני יום כיפור, אלא רק יום אחד, והיו עושים זאת לפי חשבון שלא עברו את אלול, כיון שברובא דרובא של השנים אלול אינו מעובר, לפיכך בכל הגולה ובכל ארץ ישראל במקומות הרחוקים שלא הגיעו השלוחין, עשו את יום כיפור

פרשת חג הסוכות

במדבר כט, יב - לט

פסקאות: נה - סז

¹ [נה] (כט, יב) "וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי מִקָּרָא קִדְשׁ יְהִיָּה לְכֶם כָּל מִלְאכְתְּ עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ וְחַגְתֶּם חַג לַה' שְׁבַעַת יָמִים" ע"כ. ויש לדקדק, מדוע בפרשת אמור כתוב "הזה", דכתיב (ויקרא כג, לד) "דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה חַג הַסֻּכּוֹת שְׁבַעַת יָמִים לֵה'".

והביאור בזה, דהנה כתב הרמב"ם (קידוש החודש ג, טו-יח) שאם לא באו עדים בתחלת החודש, ועיברו בית דין את החודש הקודם, וקידשו את החודש החדש לאחר יום עיבור של החודש הקודם, ולאחר כמה ימים הגיעו עדים מרחוק להעיד שנראה הלבנה בזמנו, שהוא ליל שלושים, ואם נקבל עדותן נמצא שיש לשנות את זמני החודש הזה, שהרי מנו את החודש לפי תאריך שהחודש הקודם מעובר, ונמצא שאם נקדש את החודש ביום שלושים, הרי שמה שאנו מונים היום תאריך עשירי בחודש בגלל שהחודש הקודם מעובר, יהיה באמת עכשיו אחד עשר בחודש, כיון שקדשנו את החודש יום קודם, ונחלקו בזה החכמים, האם ראוי לקבל את העדים הללו. יש אומרים שאין לקבל עדותן אלא בדוחק גדול, ואם ראו החכמים צורך לעבר את החודש הקודם, אז לא מקדשין את החודש בזמנו, אבל יש אומרים שלעולם מקבלים את עדותן בלא דוחק כלל, ואפילו הוצרכו לעבר את החודש הקודם אין מעברין, כיון שבאו עדים, ועל זה כתב הרמב"ם, דאלו שסוברים שאין לקבל את העדים אין זה אלא כאשר אין נפקא מינא בקבלת העדים לענין המועדים, כגון שלא באו בחודש תשרי וניסן, שאין המועדים תלויים בהם, [ושבועות בחודש סיון אין תלוי בקידוש החודש, אלא בספירה מניסן], וכן אם באו בחודש ניסן ותשרי לאחר שעברו הרגלים, אז אמרו שאין לקבל אותם כיון שאין בזה כל נפקא מינא, אבל הכל מודים שאם באו עדים בחודש ניסן ותשרי לפני המועדים, שאז חלות המועדים תלויים בהם, בודאי הכל מודים שיש לקבל את העדים ומבטלים את העיבור של החודש הקודם, ומניין לחודש הזה מיום שלושים של החודש שעבר.

ועל פי זה יש לומר, דזה מרמז הכתוב כאן, דלא כתב "חודש השביעי הזה",

משך חכמה

פרשת פנחס, פסקא נה - ס

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ד - מו טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

[נו]

(כט, יב) וּבְחֶמְשָׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם

כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ וְחַגְתֶּם חַג לַה' שְׁבַעַת יָמִים:

הטעם שלא כתוב בסוכות תשבו שבעה ימים, כמו שכתוב בכל החגים מצוות החג

(כט, יב) וחגותם אותו חג לה' שבעת ימים³. לא כתב כאן בסוכות

תשבו, כמו שכתב מצות יאכל (כח, יז) בפסח, ובראש השנה

(פסוק א) יום תרועה יהיה לכם, משום דבחג היו צריכים כולם

ואע"פ שבזה מקלקלין את יום כיפור, אינו קלקול גדול, כיון

שבאלו הכי בכל מקום שלא היו שלוחין מגיעים - והוא רוב

העולם - עשוהו לפי חשבון שאלול לא מעובר, כרוב שנים, לכן

ביום כיפור כתוב "הזה", ללמד, שאפילו שבאו לאחר יום כיפור,

מקדשין את החודש למפרע.

[נו]

³ [נו] (כט, יב) "וּבְחֶמְשָׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל

מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ וְחַגְתֶּם חַג לַה' שְׁבַעַת יָמִים" ע"כ. ויש לדקדק,

דבכל המועדים כאן, אף על פי שבעיקר בא הכתוב לחייב קרבנות המוספים,

מכל מקום כתוב בקצרה את עיקר מצוות החג, בפסח כתוב (כח, יז)

"וּבְחֶמְשָׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה חַג שְׁבַעַת יָמִים מִצּוֹת יֶאֱכָל", בשבועות

כתוב (כח, כו) "וּבְיוֹם הַבְּפוּרִים בְּהִקְרִיבְכֶם מִנְחָה קֹדֶשׁ לַה' בְּשִׁבְעֵתֵיכֶם

מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ" ע"כ, בראש השנה כתוב

(כט, א) "וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת

עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם", ביום כיפור כתוב (כט, ז) "וּבְעֶשְׂרֵי

לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְעֲנִיתֶם אֶת נַפְשֵׁיכֶם כָּל מְלֶאכֶת

לֹא תַעֲשׂוּ" ע"כ, אבל בסוכות לא כתוב בסוכות תשבו שבעה ימים.

ונראה הטעם בזה, משום שבחג היו צריכים כולם להראות פני ה' בשילה או

בבית העולמים, וכאשר עולים כולם, אז פטורים מסוכה מדין הולכי דרכים

(סוכה כו, א), ואם יעשו סוכה בדרכים יהיו מצטערין ממנה, שהרי אי אפשר

לעשות סוכה כראוי, ומצטער פטור מן הסוכה (שם), לכן לא הזכיר הכתוב

מצות סוכה.

בסוף פרק ג מקידוש החודש (הלכה יח), שאם באו עדים מרחוק,

שנראה החדש בליל שלושים, קודם חצי החודש מקבלים עדותו,

וחוזרים ומונים לאותו החודש מיום שלושים, אבל אחר חצי

החודש מניחין מעובר כשהיה, ומונין מיום שלושים ואחד. לכן,

קודם חג הסוכות, יתכן להיות, כי קודם יום החמשה עשר קבלו

עדים שנראה בזמנו, וחוזרים ומונין מיום שלושים, ונמצא יום

הט"ו אינו לחודש הזה שעשו ראש השנה ויום הכיפורים,

[והטעם עיין בספר אור שמח (קידוש החודש ג, יא)], רק ליום

שלושים, ודו"ק².

לפי חשבון שאלול אינו מעובר, נמצא דבשנה זו שלא הגיעו עדים ביום

שלושים, ובית דין עיבר את אלול, ושלח שלוחין שאלול מעובר, וראש

חודש תשרי ביום שלושים ואחד, שבאופן זה איירי הרמב"ם, נחלקו כלל

ישראל, דאלו שהגיעו אליהם השלוחים להודיע שעברו את אלול, עשו יום

כיפור ביום העשירי לאלול מעובר, ואלו שבגולה והרחוקים בארץ ישראל

עשו יום קודם לכן באונס, כך שבלאו הכי התקלקלו ביום כיפור, לכן עדיף

לבית דין לקדש את החודש מיום שלושים כשבאו העדים, ולבטל את עיבור

חודש אלול, ולקדש את חודש תשרי למפרע מיום קודם לכן, ובזה נתקן

תיקון גדול, שכל הגולה, ורוב ישראל הרחוקים, התברר שעשו יום כיפור

בזמנו. ואף על פי שבזה אנו מקלקלין את הקרובים שעשו יום כיפור לפי

השולחין ביום מאוחר יותר.

וכל זה מרומז בתורה הקדושה, דלכן ביום כיפור כתוב "הזה", ורק בסוכות

לא כתוב הזה, ללמד שאפילו באו העדים לאחר יום כיפור, ועשו יום כיפור

בחודש "הזה" של ראש השנה, גם כן יש לקדש את החודש לאחר יום כיפור

לפני סוכות, אפילו שבזה אנו מקלקלים את יום כיפור שעשוהו בחודש

"הזה", מהטעם המבואר. [א.ה. ואל תתמה איך נכניס את כל זה בדברי

רבינו, דללא ספק נתכון לזה, שמדקדק לכתוב שעשו כבר את יום כיפור,

ומצייין לעיין באור שמח, הטעם בזה שמקדשין את החודש ומקלקלין את

יום הכיפור. וזכה רבינו שסוד ה' ליראין].

² **תמצית דבריו: הטעם שלא כתוב בסוכות החודש הזה, וביום**

כיפור כתוב הזה, וכן בפרשת אמור בסוכות כתוב הזה, כיון שכתב

הרמב"ם, שאם לא באו עדים, ועברו את החודש הקודם, ומנו

ראש חודש אחריו, ולאחר זמן באו עדים, אם באו לפני סוכות,

מקבלין עדותן ומקדשין למפרע את החודש, ונמצא שסוכות

עשוהו בחודש אחר מהזמנים שעשו ראש השנה ויום כיפור,

משך חכמה

פרשת פנחס, פסקא נה - ס

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ד - מו טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

דוחה שבת, כן נראה דהדיוק מדלא כתב בסוכות תשבו גביה כמו
בפרשת אמור (ויקרא כג, מב). ודו"ק⁶.

[נח]

(כט, יד-טז) - (יד) ומנחתם סלת בלולה בשמן שלשה עשרונים
לפר האחד לשלשה עשר פרים שני עשרונים לאיל האחד לשני
האילים: (טו) ועשרון עשרון לפבש האחד לארבעה עשר פבשים:
(טז) ושעיר עזים אחד חטאת מלבד עלת התמיד מנחתה ונספה:

לומר, דבא ללמד שקרבן חגיגה אינו דוחה שבת, לכן "החג" היינו קרבן
חגיגה אינו אלא שבעת ימים, שמתוך שמונה ימים יש יום אחד שבת לפחות.
וכך דרשו חז"ל בפסחים (ע, ב) וז"ל "ורבנן, מאי טעמא לא דחי שבת, הא
ודאי קרבן ציבור הוא - אמר רבי אילעא משום רבי יהודה בן ספרא: אמר
קרא וחגתם אתו חג לה' שבעת ימים בשנה. שבעה, שמונה הוו, אלא מכאן
לחגיגה שאינה דוחה את השבת. כי אתא רבין אמר: אמרתי לפני רבותי:
פעמים שאי אתה מוצא אלא ששה, כגון שחל יום טוב הראשון של חג
בשבת. אמר אביי: אבין תכלא לימא כי הא מילתא, שמנה - לא משכחת לה
כלל. שבעה - איתא ברוב שנים" ע"כ.

ובזה יתיישב עוד דבר, דלכאורה קשה, מנין לחז"ל ללמוד שחגיגה אינה
דוחה שבת מדכתיב שבעה ימים, הא הכתוב איירי רק בחג הסוכות, ולכן
כתוב שבעה ימים, ולאחר חג הסוכות כתוב (כט, לה) "פיוס השמיני עֲצַרְתָּ
תְּהִיָּה לָכֶם פֶּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ", אבל לאור המבואר אתי שפיר,
דהיה קשה לחז"ל, מדוע לא כתוב בסוכות תשבו כבשאר החגים, אלא שמע
מינא דכולל גם שמיני עצרת, אם כן מדוע כתוב רק שבעה ימים, אלא מכאן
דבא ללמד שקרבן חגיגה אינו דוחה את השבת. ומבואר הכל בסייעתא
דשמיא.

⁶ תמצית דבריו: עוד טעם מדוע לא כתוב בסוכות תשבו שבעה
ימים, כיון דחג זה כולל שמיני עצרת, ובשמיני עצרת פטורים
מסוכה.

[נח]

להראות לפני ה' בשילה או בבית העולמים, וכי יעלו כולם, אז
פטורים מדין הולכי דרכים, ומשום מצטער, ופטורים מסוכה,
לכן לא הזכיר זה. ואולי מכאן שמכו חכמים לזה. ויעויין רמב"ן
על הפסוק (ויקרא כג, מב) דכל האזרח בישראל, דברי נועם⁴.

[נז - המשך]

עוד טעם מדוע לא כתוב בסוכות תשבו

ועוד⁵ יתכן, דמשום הכי לא כתוב בסוכות תשבו, משום שכולל
בזה גם שמיני עצרת, שאין בו מצות סוכה, ואי דאם כן היה לו
לאמר שמונה ימים, מזה למד בפסחים דף ע, ב דחגיגה אינה

ואולי מכאן שמכו חכמים לדין זה שהולכי דרכים ומצטער פטורין מן
הסוכה. והרמב"ן נתן מקור אחר למה שאמרו חכמים שהולכי דרכים
פטורים מן הסוכה, דכתב, שיש לדרקק מה הוא הלשון אזרח שכתבה תורה
(ויקרא כג, מב) "פֶּל הָאֲזָרַח בְּיִשְׂרָאֵל יִשְׁבוּ בַסֹּכֹת", וכתב וז"ל "ויתכן
שיאמר כל אשר כאזרח רענן בביתו, להוציא מפרשי ימים והולכי על דרך"
עכ"ל הרמב"ן. [א. ה. אבל יש לדרקק, מדוע לא כתוב לקחת לולב. ויש
לומר, דכיון שאינו מצוה שבעה ימים רק ביום הראשון, מה שאין כן מצה
וסוכה, אף על פי שאין חובה לשבעה ימים, אבל אסור לאכול חמץ או חוץ
לסוכה שבעה ימים]. ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

⁴ תמצית דבריו: הטעם שלא כתוב בסוכות תשבו שבעה ימים,
כמו שכתוב בכל החגים מצוות החג. כיון שהולכי דרכים
ומצטערין פטורין מהסוכה, וכיון שיש מצוה להראות פני ה',
רובם פטורים מסוכה, שבאים כולם לרגל, והם הולכי דרכים
ומצטערין.

[נז]

⁵ [נז - המשך] עוד יתכן לתת טעם, מדוע לא כתוב בסוכות תשבו שבעת
ימים, כיון דחג הסוכה הכתוב כאן, כולל גם שמיני עצרת, שהרי לא כתוב
על יום השמיני שהוא חג בפני עצמו, אלא כוללו כאן כמו שאר ימי החג,
ורק כתוב וביום השמיני. וכיון שחג זה כולל גם שמיני עצרת, ובשמיני
עצרת לא יושבים בסוכה, לכן לא כתוב בסוכות תשבו.

ואם תאמר, אם כן מדוע לא כתוב "וחגותם אותו חג לה' שמונה ימים", יש

משך חכמה

פרשת פנחס, פסקא נה - ס

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ד - מו טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

הטעם שביום הראשון לא כתוב נסכים ומשפט

(כט, יד-טז) ומנחתם כו' מלבד עולת כו' ונסכה⁷. הנה לא נזכר נסכים ביום ראשון. נראה דמרמז, דלמספר רב כזה, אם יחסרו נסכים, אז אינן מעכבים הקרבן, ומביא הקרבנות בלא נסכים. ואמינא דבר חדש מאוד, דבכל התורה חטאת קודם לעולה (זבחים מט, א), לבד בחג הסוכות, דיליף בזבחים צ, ב דכתיב כמשפט עולה קודם לחטאת, וזה דוקא כשבא עולה עם הנסכים, אז

העולה קודם לחטאת, דאם מנחות ונסכים באין להעולה כמשפט, אז משפט החטאת שאינה טעונה נסכים, מאוחר לעולה כסדר הכתוב בתורה, אבל אם אין נסכים להקריב, אז החטאת קודם לעולה כמו בכל התורה, לכן רמזה תורה ביום ראשון שלא כתבה כמשפט, שלא הזכירה נסכים, משום דבבאין בלא נסכים, החטאת קודם. ודו"ק⁸.

כוונת רבינו כמו שפירשתי.

ועל פי זה יתיישב מדוע לא כתוב ביום הראשון משפט, דהנה תנן בזבחים (פט, א) דקרבן חטאת קודם לקרבן עולה, ואף על פי כן להלן (זבחים צ, ב) תניא דבחג הסוכות יש להקריב העולה לפני החטאת, והטעם אמרו בגמ', דכתיב בסוכות "כמשפט", לעכב, שיקריבו כסדר הזה שעולה כתובה לפני חטאת בכל הימים. ועל פי זה יש לומר, דזה שמקדים עולה לחטאת בסוכות, הוא רק כאשר מקריב נסכים עם העולה, אז מקדים העלה לחטאת דבאו נסכים עם העולה כמשפט, אבל כאשר אין נסכים להקריב עם העולה, אז חטאת קודמת לעולה כמו בכל התורה, לכן לא כתבה תורה ביום הראשון משפט, דכיון שכאן ביום הראשון חידשה תורה שאין נסכים מעכבין את הקרבן, ואם כן מקריב עולה בלא נסכים, לכן לא כתבה תורה משפט, ללמד עוד דין, שאם עולה של חג קריבה בלא נסכים, מקדים החטאת, דלשון משפט משמע להקריב כסדר הכתוב, עולה קודם, אלא מקריב בלא משפט, בלא הסדר הזה, אלא כסדר התורה שחטאת קודמת, ומיושב כל הדקדוקים כסייעתא דשמיא.

⁸ **תמצית דבריו:** הטעם שביום הראשון לא כתוב נסכים ומשפט, שרמזה תורה, שאפילו קרבן ציבור לא מעכב נסכים, ורמזה ביום זה, שהוא מרובה מכל המועדים בקרבנות, ויותר מצוי שלא יהיה להם די נסכים. ולכן לא כתוב משפט, דמלשון משפט הכתוב בשאר הימים למדו חז"ל שבחג הסוכות מקריבין עולה לפני חטאת, דלשון משפט משמע שמעכב הסדר הכתוב בפרשה, וזה דוקא כשמקריב עולה עם נסכים, אבל אם מקריב עולה בלא נסכים, יש להקדים את החטאת, לכן ביום הראשון שרמזה תורה שלא מקריב נסכים, לא כתבה משפט, ללמד, שגם על זה, שאם לא מקריב נסכים, יש להקדים חטאת לעולה כמו בכל התורה.

⁷ [נח] (כט, יד-טז) "וּמִנְחָתָם סֶלֶת בְּלוּלָה בְשֶׁמֶן שְׁלִשָּׁה עֶשְׂרִינִים לְפָרֹהֶיךָ לְשִׁלְשָׁה עֶשְׂרִינִים לְאֵיל הָאֶחָד לְשִׁנֵי הָאֵילִים: (טו) וְעֶשְׂרֹן עֶשְׂרֹן לְכֶבֶשׂ הָאֶחָד לְאַרְבַּעַה עֶשְׂרִי כֶּבֶשִׂים: (טז) וְשִׁעִיר עִזִּים אֶחָד חֹטֵאת מְלֵבֵד עֹלֹת הַתְּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ" ע"כ. ויש לדקדק: א. מדוע לא כתוב נסכים במוספי חג ביום הראשון, ובכל הימים כתוב. ב. מדוע לא כתוב כמשפט כמו שכתוב בכל הימים, דכתיב "וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵיהֶם לְפָרִים לְאֵילִים וְלִכְבָּשִׂים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט".

ונראה דבא הכתוב לרמז שנסכים אינם מעכבים את קרבן הציבור, דהנה איתא בתוספתא (זבחים ה, א) "אדם מביא זבחו היום ונסכיו לאחר עשרים יום", וכן איתא במנחות (טו, ב), ובקרבן ציבור הוא חידוש יותר גדול, דכתבו התוס' (ראש השנה ל, ב ד"ה נתקלקלו) דכיון שקרבן ציבור חייב שירה [דלא כקרבן יחיד], ואין שירה אלא על היין, ודוקא על נסכים שבאים עם הקרבן, לכן לכתחלה אסור להקריב קרבן ציבור בלא נסכים הבאים עמו, והוא אמינא, דהנסכים מעכבין את הקרבן, לכן רמזה תורה כאן דנסכים אינם מעכבים את הקרבן אפילו הוא קרבן ציבור. והטעם שכתבה זאת תורה ביום הראשון של חג הסוכות, דאז יש הרבה קרבנות ומספר רב כזה, יתכן יותר שלא יהיה להם מספיק נסכים, לכן ביום הראשון שיש הכי הרבה קרבנות מכל החגים, כתבה תורה רמז זה שנסכים אינם מעכבים אפילו קרבן ציבור, אבל הוא הדין בכל קרבנות ציבור.

[א. ה. אף על פי שמלשון רבינו משמע שדוקא ביום הראשון של סוכות לא מעכבין הנסכים, כי יש ריבוי של קרבנות, ובשאר ימים ובשאר מועדים הנסכים מעכבים, מכל מקום צריך לפרש לשונו כמו שכתבתי, כיון שברמב"ם מפורש שאין מעכבין, וז"ל (מעשה הקרבנות ב, יב) "ולא הנסכים מעכבין את הזבח, אלא מביא אדם קרבנו היום ונסכיו אחר עשרה ימים, אחד יחיד ואחד צבור" עכ"ל, ואפילו התוס' (שם) כתבו דרק לכתחלה יש להביא נסכים עם הזבח בקרבן ציבור, כדי שלא להפסיד את השיר, אבל לא מצאנו מי שיאמר שנסכים מעכבים קרבן ציבור, לכן בהכרח לפרש

משך חכמה

פרשת פנחס, פסקא נה - ס

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ד - מו טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

[נט - המשך]

הטעם שעדיף חטאת בלא נסכים מעולה בלא נסכים

ומנחתם⁹. ופוק חזי גבי יולדת, שאם אין לה די ידה להביא נסכים לכבשה עולה, מביאה עוף (ספרא תזריע, פרשה א פרק ד אות א, רמב"ם שגגות י, ב), אף על פי שעוף אין לו נסכים, בכל זאת, כיון שלכבשה אין נסכים, עדיף טפי בן עוף שאין צריך נסכים, שקרבן בלא נסכים אינו מהודר, ולכן אמר רבי שמעון בהתכלת (מנחות מד, ב), דעדיף טפי אחד עם נסכים, ממרובים בלא נסכים, יעויין שם, לכן כאן, אם העולה בלא נסכים, אז החטאת קודם. ודו"ק¹⁰.

[ס]

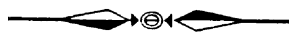
(כט, טו) ועשרון עשרון לפיכך האחד לארבעה עשר פבשים:

מדוע נקוד על עשרון קמא של חג הסוכות, ולא על המועדים הכתובים לפני כן

(כט, טו) ועשרון עשרון לכבש האחד¹¹. נקוד וא"ו דועשרון קמא, ודריש הגמ' (מנחות) פרק שתי מדות דף פז, ב שלא ימדוד בשל שלש לפר ושל שנים לאיל. וצריך עיון, דלמה נקטיה קרא גבי חג הסוכות ולא נקטיה לעיל בראש חודש, ועצרת ופסח. והנראה

לו נסכים ואין מביא נסכים, גרע טפי מקרבן שאין דינו להביא נסכים, לפיכך עדיף שתביא עוף שאין דינו להביא נסכים משתביא כבש בלא נסכים. ומטעם זה אמר רבי שמעון במנחות (מד, ב) שאם אין אפשרות להביא את כל הקרבנות עם נסכים, שחסר להם נסכים, עדיף להביא מעט עם נסכים מאשר רבים בלי נסכים. והטעם בזה, שקרבן בלא נסכים אינו מהודר. ואף על פי שאין הלכה כרבי שמעון בזה, מכל מקום, מוכח שקרבן בלא נסכים אינו מהודר. ומטעם זה, כשאין מביאין נסכים למוספי החג, כיון שהעולה אינה מהודרת, יש להקדים החטאת לעולה אף על פי שגם לחטאת אין נסכים.

¹⁰ תמצית דבריו: הטעם שעדיף חטאת בלא נסכים מעולה בלא נסכים, כיון שקרבן שחייב בנסכים, ואין מביא עמו נסכים, אינו מהודר, יותר מאשר קרבן שאינו חייב בנסכים. וראיה מיולדת, שכשידה משגת להביא כבש לעולה, אבל אין ידה משגת להביא גם נסכים, מביאה עולת העוף, אף על פי שעוף אין לו נסכים.

[ס]

¹¹ [ס] (כט, טו) ועשרון עשרון לפיכך האחד לארבעה עשר פבשים" ע"כ הוא"ו השנית של "ועשרון" קמא, נקוד עליו, ודרשו מזה בגמ' מנחות (פז, ב) דבא הכתוב ללמד שלא ימדוד במדה של שלוש עשרונות לפר, ובמדה של שני עשרונות לאיל, אלא ימדוד בעשרון שלוש פעמים לפר, ושני פעמים לאיל, וזה נלמד מהנקוד של עשרון, שימדוד רק בעשרון עשרון.

אבל יש לתמוה, והא הא קרא דעשרון עשרון כתוב כבר לעיל בראשי חדשים (כח, יג) ובחג הפסח (כח, כא) ובעצרת (כח, כט), ומדוע לא כתבה

[נט - המשך]

⁹ [נט - המשך] אבל באמת יש לדקדק בזה, דהרי קרבן חטאת אין לו נסכים, אם כן מדוע מקדימים חטאת לעולה שאין לה נסכים, והרי לחטאת גם אין לה נסכים, ואם ראוי להקדים עולה לחטאת, מדוע בגלל חסרון נסכים נקדים לחטאת, והרי גם לחטאת אין נסכים. אבל הביאור בזה, דעדיף טפי חטאת בלא נסכים מעולה בלי נסכים, דחטאת אין דינה להביא נסכים, ואין בקרבן, אבל עולה שדינה להביא נסכים, אם מביא בלא נסכים גרע טפי, ואין הקרבן מהודר.

ויש להביא ראיה שקרבן שחייב נסכים ובא בלא נסכים גרע טפי מקרבן שאין חייב בו נסכים, דהנה יולדת חייבת להביא כבש לעולה, ואם אין ידה משגת להביא כבש מביאה עולת העוף תחת כבש לעולה. ואיחא בספרא (תזריע פרשה א פרק ד אות א) וז"ל "יש לה שה ואין לה צורכין, מגין שתביא קרבן עני, תלמוד לומר (ויקרא יב, ח) די שה" ע"כ. ופירש בקרבן אהרן "לא היה לו צרכיו. צרכי הקרבן, והם מנחת נסכיו דמייתי בהדי עולה: ת"ל די שה. דמלת די יתר, ולזה פירש אותו, מה שיש בו די להקריב השה, שהם הדברים הנצרכים אליו והם הנסכים". עכ"ל. וכן פסק הרמב"ם (שגגות י, ב) וז"ל "ואם אין ידה משגת הרי קרבנה יורד ומביאה שתי תורים או שני בני יונה אחד עולה ואחד חטאת, אפילו היתה ידה משגת לשה ואינה משגת לנסכיו מביאה קרבן עני" עכ"ל.

ולכאורה יש לתמוה, מה הרווחנו שתביא עולת העוף, והרי עוף אין לו נסכים, וידה משגת להביא כבש, ורק נסכים אין ידה משגת, אם כן טפי עדיף כבש בלא נסכים מעוף בלא נסכים, אלא שמע מינא שקרבן שצריך להביא

משך חכמה

פרשת פנחס, פסקא נה - ס

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ד - מו טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

עשרונות שיכולין להיבלל זה בזה רק בחג הסוכות, קא משמע לן דאין מודדין באיפה רק בעשרונות, אף על גב דאיכא טרחה מרובה. ודו"ק¹².

עבה, אם כן במנחה שיש שני פרים שהם ששה עשרונים, ושני אילים שהם עוד ארבעה עשרונים, יכולים למדוד יחד עשרה עשרונות, ויבלול הכל יחד באיפה, והיה לתורה לנקד על עשרון שבראשי חדשים או בחג המצות או בחג השבועות, הא לא קשיא, דלא מצאנו בשאר המועדים שני פרים ושני אילים, אם כן אין עשרה עשרונות להבלל יחד רק בחג הסוכות, לפיכך הוה אמינא למעט בטורח ולמדוד עשרה עשרונות איפה, ולבלול יחד באיפה, קא משמע לן קרא דאין מודדין באיפה אלא עשרון עשרון לחוד, אף על פי שיש טרחה. ומיושב הכל בסייעתא דשמיא.

[א. ה. ואם תאמר, אם כן מדוע אמרו במנחות (פז, ב) "שלא ימדוד לא בשל ג' לפר ולא בשל שנים לאיל", ולא אמרו שלא ימדוד באיפה עשרה עשרונות, אבל הביאור בזה, דבאמת מזה שכתוב עשרון עשרון למדנו שלעולם אין למדוד שני עשרונים, דאם עשרה עשרונות אין מצרף, כל שכן שלא יצרף ג' לפר ושנים לאיל, ונקטו ג' לפר שנים לאיל, שזה כולל את כל הקרבנות של המועדים, ולא דוקא סוכות, ואם היו אומרים שאין מצרפין עשרה עשרונות באיפה, הוה אמינא שהוא דין מיוחד בחג הסוכות. כך בהכרח ליישב לשיטת רבינו, ועוד צריך עיון].

¹² תמצית דבריו: הטעם שנקוד על עשרון קמא של חג הסוכות, ללמד, שלא יצרף עשרה עשרונות יחד וימדוד באיפה, ויבלול באיפה אחת, להקל את הטירחא. ומכאן למדנו לכל המועדים שלא ימדוד של ג' עשרונים לפר ושני עשרונים לאיל, אלא ימדוד עשרון עשרון. ולכן לא כתוב בשאר המועדים, שאין בהם צירוף של עשרה עשרונות יחד.

לעניות דעתי, דאמר הגמ' בפרק המנחות והנסכים (מנחות קג, ב) שמנחת פרים יכולה להבלל זה בזה, וכן מנחת כבשים יכולה להבלל זה בזה, ואם כן, כאן שהכבשים המה ארבע עשרה, ואיכא כאן איפה, קא משמע לן דאינו מודד באיפה, רק שצריך למדוד מדתן עשרון עשרון בפני עצמו. וביחזקאל (מו, ז) נקט במדות היבש איפה. ועיין מנחות מה, א ובתוס' שם (ד"ה וכו'). והגם כי של פרים ואילים שוה בלילתן ויכולין להבלל זה בזה, לא תמצא בשאר מועדים שני פרים ושני אילים, ואם כן, ליכא כאן עשרה

תורה נקוד שם, ונלמד על הכל, והמתין הכתוב עד לעשרון עשרון הכתוב בחג הסוכות.

והביאור בזה, דהנה שיעור עשרון הוא עשירית האיפה (כח, ה), ומבואר במשנה מנחות (קג, ב) דמנחות שהם שוים בבילתן, יכולות להבלל יחד כמה מנחות, כגון מנחת פרים יכולה להבלל זה בזה, וכן מנחת כבשים יכולה להבלל זה בזה, לפי זה היה עולה בדעתנו שכדי להקל את הטירחא המרובה למדוד עשרון עשרון, נמדוד עשרה עשרונות יחד באיפה, ונבלול את כל האיפה יחד לעשרה כבשים, ואת הארבע הנותרות יבלול עשרון עשרון, לפיכך דוקא כאן בחג הסוכות כתבה תורה עשרון עשרון.

ואם תאמר, היכן היתה מדת איפה במקדש, הא לא קשיא, דביחזקאל כתוב דהיתה מדת איפה, דכתיב (יחזקאל מו, ז) "וְאֵיפָה לְפָר וְאֵיפָה לְאֵיל יַעֲשֶׂה מִנְחָה וְלִפְכָשִׁים פְּאֶשֶׁר תִּשְׂיג יָדוֹ וְשָׁמֶן הֵינן לְאֵיפָה", ובמנחות (מה, ב) תניא "א"ר שמעון וכי מדת פרים ואילים אחת היא, אלא, שאם היו להם פרים מרובין ולא היו נסכים, יביאו פר אחד ונסכיו ואל יקרכו כולן בלא נסכים, ואם היו להם אילים מרובין ולא היה להן איפתן, יביאו איל אחד ואיפתו ולא יקרכו כולם בלא איפות" ע"כ. ומקשים התוס' (שם, ד"ה וכו') מדוע לא מקשה שאין בכלל מדת יבש של איפה, והביאו פירוש רש"י ביחזקאל, שהיו מודדין בבית איפה קמח, כדי להוציא ממנה עשרון מנופה למנחה. מכל מקום חזינן דאפשר שיהיה מדת איפה, לפיכך הוה אמינא שימדוד עשרה עשרונות יחד באיפה, ויעשה מנחה מרובה באיפה של עשר כבשים.

אבל יש לרדקדק, מכל מקום, מדוע לא נקוד על קרבנות החגים שכתובים לפני כן, דהרי מבואר במנחות (קג, ב) דדוקא מנחת נסכים של כבשים לא נבללת עם פרים או אילים, כיון שמנחת כבשים בלילתה רכה שהיא שלושה לוגין שמן לעשרון סולת, ומנחת אילים או פרים בלילתן עבה שני לוגין לעשרון, ואם יבלול יחד, האחת תבלע מהשניה, ונמצאת זו חסרה שמן וזו יתרה שמן, אבל מנחת פרים ואילים אפשר להבלל יחד, שהרי שניהם בלילה

